

Socialdepartementet

Yttrande, Örnsköldsviks kommun, Barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Örnsköldsviks kommun har möjlighet att yttra sig om Barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Syftet med utredningen är att höja kvaliteten på samhällsvården och säkerställa att barn och unga i samhällsvård alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård. Örnsköldsviks kommun konstaterar att utredningen är omfattande, väl formulerad och utgångspunkten har varit placerade barns upplevelser och vilka behov av förändringar de signalerat om. Det är tydligt i hela utredningen att den är skriven för att stärka placerade barns rättssäkerhet. Örnsköldsviks kommun uppskattar att det tagits fram en sammanfattning som riktar sig till barn och unga som har erfarenhet av att vara placerade eller barn och unga som har intresse av någon annan anledning av arbetet med utredningen.

Örnsköldsviks kommun ser positivt på ett systematiskt arbete att barn/unga är delaktiga i analys och utveckling av samhällsvården. Örnsköldsviks kommun värdesätter att det har gjorts en bred konsekvensanalys där andra perspektiv än det ekonomiska lyfts, såsom exempelvis jämställdhet mellan kvinnor och män samt brottsförebyggande arbete.

I utredningen påtalas vikten av en fungerande kompetensförsörjning. Detta är utifrån kommunens perspektiv en viktig fråga för att säkerställa vårdkedjan och dess kvalitet samt barnens/de ungas skolgång.

Örnsköldsviks kommun ser positivt på att utredningen uppmärksammat att kommuner gör bedömningar och betalar för hälso- och sjukvård där ansvaret för bedömning/kompetens och kostnad egentligen ligger hos annan huvudman. Örnsköldsviks kommun varnar för att kostnadsökningen för kommunen kan överstiga de beräkningar som finns i utredningen.

Genomgående i utredningen finns en ambition om bland annat ökad kompetens, ökad samverkan och fler kvalitativa insatser. Utredningen lyfter att på sikt ger satsningarna minskade kostnader och kan visa det med socioekonomiska beräkningar. Utifrån kommunens perspektiv innebär ökade krav på kompetens med mera även högre löner/arvoden, kompetensutveckling.

Inom skolan finns vana att göra kunskapsbedömningar, men det gäller att vara medveten om att nästa steg – erbjuda rätt insatser av såväl pedagoger som elevhälsa, en fungerande lärmiljö – kräver resurser och kompetens. Det behövs även en fungerande fritid, vilket lyfts i utredningen.

Örnsköldsviks kommun betonar att för att en kommun ska kunna göra sitt uppdrag så måste även de övriga aktörerna ha förutsättningar (ekonomiska och personella) för att kunna göra sin del samt delta i samverkan

Statens styrning och stöd: *Socialstyrelsen föreslår få i uppgift att stödja samhällsvården för barn och unga samt samordna statens stöd inom området till kommuner, regioner och verksamheter.*

Klokt och bra att tydliggöra behovet av samordning av statens ansvar såsom beskrivs i ett helhetsperspektiv och att Socialstyrelsen får i uppdrag att samordna.

Nationell struktur för uppföljning: *Ett urval av uppgifter från kommuner och utförare ska rapporteras årligen medan insamling och redovisning av de andra typerna av data ska göras vart fjärde år.*

Viktigt att uppgiftsinsamlingen genomförs på ett enkelt och effektivt sätt och att det ska gå att göra direkt via verksamhetssystemen och inte kräva extra arbete. Förslagsvis får Socialstyrelsen i uppdrag att säkerställa att leverantörer av verksamhetssystem ser till att det fungerar. Kommuner är ständigt utsatta för olika intrångsförsök och det behövs stöd i att de system som används, såväl lokalt som utifrån att systemen hänger ihop med nationell nivå, är robusta.

5.5.5 Ny reglering av LVU i det egna hemmet

Utredningen föreslår att den nuvarande begränsningen om att LVU-vård alltid ska inledas utanför hemmet tas bort. Örnsköldsviks kommun är positiv till förslaget och konstaterar att det kommer underlätta vid situationer i avvaktan på beslut om ändring i vårdnadsfrågan, när vårdnadshavare har gemensam vårdnad och där en av vårdnadshavarna bedöms kunna ansvara för barnet och den andre motsätter sig det.

5.5.6 Socialnämndens ansvar för att noga följa vården tydliggörs, Hur ska socialnämnden följa vården? *Samtal och kontakt med barnet eller den unge*

I utredningen föreslås att socialnämnden noga ska följa vården genom att erbjuda barnet eller den unge enskilda samtal i den omfattning som är lämplig med hänsyn till barnets eller den unges behov och önskemål men minst en gång var sjätte månad. Under det första året av varje placering ska socialnämnden erbjuda barnet eller den unge kontakt minst en gång per månad. Redan idag ingår uppdraget att ha kontakt med det placerade barnet/den placerade unge. För att kunna möta det behov som barnet/den unge har, anpassa stöd utifrån behov, ha kontakterna som beskrivs samt genomföra uppföljning behövs kompetens samt personella och ekonomiska resurser.

5.5.8 Tydligare stöd till vårdnadshavare och föräldrar, Stöd med den problematik som föranledde vården

Enligt förslaget ska socialnämnden verka för att vårdnadshavare under minst två år får stöd utifrån de skäl som föranledde vården. Örnsköldsviks kommun instämmer i vikten av att vårdnadshavare och föräldrar ska erbjudas det stöd som krävs för ett fungerande umgänge, men också för att vården utanför hemmet inte ska pågå under längre tid än nödvändigt. Det ska dock framhållas att inte alla vårdnadshavare har förutsättning eller möjlighet att ta emot stödinsatser. Såsom bestämmelsen är utformad, att socialnämnden ska verka för att vårdnadshavarna får stöd, saknas möjlighet för nämnden att göra individuella prövningar av den enskilda vårdnadshavarens förutsättningar att ta emot stöd. Örnsköldsviks kommun konstaterar att det saknas resonemang kring de situationer där vårdnadshavarens förutsättningar inte medger förändring eller förståelse eller där stöd inte skulle göra skillnad för vårdnadshavarens möjlighet att ta ett föräldraansvar.

Det är även av vikt att kommunerna får stöttning i hur stödet kan ges och tillgängligheten till stödet, metoder och möjligheter att erbjuda stödet både digitalt och fysiskt. Arbetet som görs i en kommun ska vila på evidensbaserad praktik/vetenskaplig grund och utifrån att det finns många olika behov så behövs stöttning.

6.6.9 Krav på tillstånd för familjehem införs, Syftet med införandet av en tillståndsgivning

En socialnämnd ska, enligt förslaget, endast få placera barn eller unga för samhällsvård i familjehem som har tillstånd. Enligt utredningen ska tillstånd ge en familj ett generellt och nationellt tillstånd att ta emot uppdrag som familjehem från alla kommuner i landet. Vidare framgår att tillståndet ger en större tydlighet i hur tillståndsgivningen går till och minskar risken för att kommunerna gör olika bedömningar av lämpligheten som familjehem. Det framgår även att detta innebär att dubbelarbete undviks och snabbar på processen att utreda familjehem, vilket bör kunna öka tillgängligheten till familjehem.

Örnsköldsviks kommun ser positivt på förslaget, och anser likt utredningen att det är av största vikt att socialnämnder inför en placering säkerställer att det familjehem som är olämpligt eller missköter sitt uppdrag inte får ta emot barn eller unga i sitt hem. Det är idag en utmaning att få tag i familjehem, och kommunen har en viss oro för att tillståndsprocessen får flertalet potentiella familjehem att tveka eller rent av välja att inte engagera sig. Utredningen lyfter problematiken kring rekrytering av familjehem men för inte något vidare resonemang hur ett tillståndskrav kan komma att påverka möjligheten till rekrytering av familjehem. Återigen, Örnsköldsviks kommun motsätter sig inte förslaget, men hade gärna satt ett resonemang i frågan - argumenten kan vara

ett stöd i samtal med familjehem inför förändring i processen och vid rekrytering av nya familjehem.

6.6.11 Tillstånd till familjehem ska ges av socialnämnden

Utredningen föreslår att det är socialnämnden som ska ge tillstånd att vara familjehem. Örnsköldsviks kommun vill framhålla vikten av att tillståndsprövningen ligger hos socialnämnderna. Det ligger i socialnämnders ansvar att utreda och placera barn och unga, och nämnden har således en skyldighet att se till att det finns lämpliga familjehem. Genom att låta tillståndsprövningen ligga hos socialnämnderna blir inte nämnderna beroende av en tredje parts bedömning i frågan. Socialnämnderna kommer därigenom även ha möjlighet att själv påverka handläggningstider och resursfördelningar.

6.6.21 Uppdrag till Socialstyrelsen att ge stöd till kommunerna kring familjehemsvården

Det är positivt att det lyfts i utredningen att det finns behov av att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram stödmaterial om hur en utredning för tillstånd till familjehem ska genomföras, reglera hur en sådan utredning ska dokumenteras och att tillhandahålla utbildning till kommunerna i att hålla grundutbildning för familjehem. Örnsköldsviks kommun önskar tillägga att det är av vikt att stödmaterialet blir enkelt att använda och att verksamhetssystemen anpassas efter detta.

11.6.2 Stöd efter vården ska ingå i en skälig levnadsnivå för unga upp till 25 år och 14.5 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), 4 kap. 1 d § Enligt utredningen ska det ingå i en skälig levnadsnivå att, för den som är mellan 16 och 25 år och har varit placerade utanför det egna hemmet, ha rätt att få känslomässigt stöd samt stöd med frågor som rör boende, utbildning, arbete, ekonomi, tandvård och hälso- och sjukvård efter att samhällsvården avslutats.

Örnsköldsviks kommun ser positivt på att stöd erbjuds men är fundersamma kring bedömningen av stödet. Stödet riktar sig till en grupp som fått samhällsvård, och den bedömning som görs är utifrån gruppstillhörigheten (för barn och unga som har gått samhällsvård) och inte utifrån behov, tillhör man målgruppen får man tillgång till insatserna oavsett vilket behov man har. Förslaget frångår därmed vad som är brukligt, och något tydligt resonemang i frågan förs inte. Örnsköldsviks kommun vill påpeka att det är av vikt att de barn och ungdomar som efter placering har behov av stöd får tillgång till detta, men prövningen ska utgå från behovet och inte enbart ges för att personen tillhör en viss grupp.

Ersättning till familjehem:

Utredningen föreslår att ersättning till de familjehem som anlitas ska utbetalas till dem direkt från placerande socialnämnd. Det innebär att dagens system med

konsulentstödda familjehem där familjehemmen får sin ersättning från de företag socialnämnden köper tjänsten från ej längre kan fortsätta. Idag får dessa konsulentstödda familjehem i regel en högre ersättning än vad kommunerna betalar till de "egna" familjehemmen. Det finns här en risk att tillgången till familjehem kan minska om inte ersättningen enligt SKR:s rekommendationer höjs.

Örnsköldsviks Kommun
Kommunstyrelsen

Anna-Britta Åkerlind
kommunalråd